

**Бордоң нэһилиэгин муниципальной бюджетнай оскуолаҕа кириэн инниннээҕи саастаах
оҕону иитэр-үөрэтэр тэрилтэтэ
«Мичил» оҕо саада**

Дьарык технологическай картата

**Темата: “Көмүлүөк оһох тула”
(улахан бөлөх)**

Толордо: Рожина Р.И.

Дъарыктаныы тиэмэтэ:		«Көмүлүөк оһох тула», https://vk.com/wall763896605_6				
Үөрэтии уобаластара:		Санарар сананы сайыннарыы, билии-көрүү өттүнэн сайыннарыы, эт-сиин чэбдигирдии, дьонно-сэргэбэ сыһыана, эстетической сайдыта;				
Анаммыт бөлөбө:		Орто бөлөх				
Дъарык сыала:		Оѳону интэриэһиргэтии, дъарыктан дуоһуйууну ыларын ситиһии.				
Дъарык сорукутара:		Үөрэтэр: Оѳоѳо саха эйгэтин, төрүттэрбит үйэлэри унуордаан илдэ кэлбит үгэстэрин, күннээѳи түбүктэрин ураты дъарыктарын билиһиннэрии. Сайыннараp: Тыл саппааһын байытыы, чуолкайдык санаралларын ситиһии. Оѳо толкуйдуур дьоѳурун сайыннарыы. Иитэр сорук: Улахан киһиэхэ убаастабыллаах сыһыаны иити. Эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһан, бэйэ -бэйэбэ көмөлөсүһүү				
Тылга үлэ:		Тыл саппааһын байытыы, чуолкайдык санаралларын ситиһии. Оѳо толкуйдуур дьоѳурун сайыннарыы.				
Туттуллар тэрил:		лотуо, олбох, ытык, ынах				
Туһумэхтэрэ	Соруктар	Үлэ көрүннэрэ	Туттуллар тэриллэр	Иитээччи оѳолордуун алтыһыылара		Түмүк
				Иитээччи	Оѳолор	
Кириии	Оѳолор болѳомтолорун, интириэстэрин тардыы	Алгыс ылыыта(при ветственный круг)	Сахалыы остуол оонньуута, ытык	Оѳо настырыанньатын өрө көтөбүү	Оѳолор көхтөөхтүк кытталлар	Оѳо билиэн-көрүүн баѳата үрдүүр
Сүрүн чааһа	Оѳолор болѳомтолорун, интириэстэрин тардыы Лотуо		Лотуо	Оѳолору лотуоннан оонньотуу.	Ооньууга кытталлар	Оонньуу көмөтүнэн төрүттэрбит илдэ кэлбит үгэстэрин, күннээѳи түбүктэрин, ураты дъарыктарын билии.
Хамсаныылаах тохтобул	Хамаанданы истэн хамсаныы	Сэргэхсийии сынньаныы		Хамсаныылаах тохтобулу көрдөрүү.	Хамаанданы истэн хамсаныы.	Хамсанан сэргэхсийии, дуоһуйууну ылыы
Ынах ыаһына	Оѳо болѳомтотун, интириэһин тардыы	Ынах ыаһына	Ынах, биэдэрэ.	Ынаѳы ыыры көрдөрүү, билиһиннэрии	Оѳолору ынах ыырга үөрэтии.	Үрүн ас туохха туһалааѳын билии.
Күөрчэх оноруута	Оѳо болѳомтотун, интириэһин тардыы	Ытыгынан күөрчэѳи ытыйыы.	Ытык.	Күөрчэх хайдах онотууларын билиһиннэрии.	Күөрчэѳи ытыйыы	Үрүн ас туохха туһалааѳын билии.
Түмүк	Оѳо интириэһин тардыы			Саха ханнык төрүт үгэстэрин билсистибит	Оѳолор көхтөөхтүк, боппуруостарга сөпкө эппиэттииллэрин ситиһии.	Оѳолор көхтөөхтүк, боппуруостарга сөпкө эппиэттииллэрин ситиһии

				-Саха ханнык минньигэс аһын онордубут		
--	--	--	--	--	--	--

Аһаҕас дьарык хаамыыта

Тиэмэтэ: “Көмүлүөк оһох тула”

Сыала: Оҕону интэриэһиргэтии, дьарыктан дуоһуйууну ыларын ситиһии.

Дьарык соруктара:

- **Үөрэтэр:** Оҕоҕо саха эйгэтин, төрүттэрбит үйэлэри унуордаан илдьэ кэлбит үгэстэрин, күннээҕи түбүктэрин ураты дьарыктарын билиһиннэри.
- **Сайыннарар:** Тыл саппааһын байыты, чуолкайдык санаралларын ситиһии. Оҕо толкуйдуур дьоҕурун сайыннары.
- **Иитэр сорук:** Улахан киһиэхэ убаастабыллаах сыһыаны иити. Эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһан, бэйэ-бэйэҕэ көмөлөсүһүү.

Туттуллар тэрил: лотуо, олбох, ытык, ынах

I. Кирии чааһа (Оҕолору дьарыкка көбүлээһин)

Иитээччи: Үтүө күнүнэн оҕолоор, бэйэ-бэйэбитигэр мичээр бэлэхтиэбин уонна истинник эбэрдэлэһиэбин.

(Оҕолор төгүрүччү тураллар, «Алгыс ылыыта» түһүмэх барар).

Төгүрүччү туруу: Оҕолор илии-илиилэриттэн тутуһан сириэдийэ (круг) тураллар. Бу — биир санаалаах буолуу бэлиэтэ.

Айыыларга туһайы: Иитээччи «Үөһэ диэки көрүөбүт» диэтэбинэ, оҕолор илиилэрин Күн диэки ууналлар, сырдыгы-итиини ылаллар.

Сүрэххэ ууруу: Онтон ол итиини-сырдыгы бэйэлэрин сүрэхтэригэр аҕалаллар (илиилэрин түөстэригэр уураллар).

Түмүк тыл: Алгыс бүтэһигэр бары бииргэ «Дом!» диэн дорҕоонноохтук этэллэр (бу «бигэргэтэбин, буоллун» диэн суолталаах).

Иитээччи: Көрүн эрэ, бүгүн биһиги ханна кэлбиппитин? Саха балаҕаныгар, итии куту аҕалар көмүлүөк оһохпут тула муһуннубут. Былыр-былыргыттан саха дьоно оһохторун тула мустан оонньууллара-көрүлүүллэрэ, кэпсэтэллэрэ.

II. Сүрүн чаас

Тыл оонньуута «Ким элбэх тылы билэрий?»:

Иитээччи: Оҕолоор, балаҕан иһинээҕи маллар ааттарын умнубатыбыт ини? Наһаа өйдөөх оҕолор буолан таайыаххыт дии саныыбын.

Иитээччи: «Печка сахалыы туох диэний?» — Оҕолор: «Көмүлүөк».

Иитээччи: «Коврик курдук тэлгэнэр мал?» — Оҕолор: «Олбох».

Иитээччи: «Күөрчэх ытыйар мас тэрил?» — Оҕолор: «Ытык».

Иитээччи: «Үүт кутар иһит?» — Оҕолор: «Биздэрэ».

Сахалыы лотуо оонньуута

Иитээччи: Оҕолоор, көрүн эрэ, биһиэхэ манна мас оонньуулар бааллар. Бу —

сахалыы лотуо. Манна төрүт дьарыктарбыт, иһиттэрбит-хомуостарбыт ойууламмыттар. Олбохторбутун ылан олорон оонньообун.

(Оболор лотуо оонньоулар. Иитээччи хаартыскалары көрдөрө-көрдөрө ыйытар: «Бу туох диэн ааттаабый?», «Бу манан тугу гыналларый?». Оболор тылларын саппааһын байыталлар).

1. Оонньоу хаамыта (Тылга үлэ):

- Иитээччи кыра карточканы көрдөрөр, оттон оҕо иһит аатын эрэ ааттаабакка, сиһилии быһаарар:

Чороон: «Бу чороон. Кини үс атахтаах. Чороонунан кымыс иһэллэр».

Кытыйа: «Бу кытыйа. Кини мас иһит. Кытыйаҕа күөрчэх силлэр».

Ытык: «Бу ытык. Ытыгынан күөрчэх ытыйаллар».

Чабычак: «Бу туос иһит. Аата — чабычак. Кини иһигэр сир аһын куталлар».

- Хамсаныылаах тохтобул (Физминутка)

Иитээччи: Оонньоон сылайдыбыт, билигин арыый сынньаныабын.

Одохпут буруота тахсар — (өттүккэ илиилэрин ууран баран үөһэ уунааллаллар)

Олбохпутугар олоробут — (чүөччэйэллэр)

Ытыкпытын тутабут — (илиилэринэн ытыйар хамсаныыны онгороллор)

Ынабы ыатыбыт — (ыыр хамсаныы)

Күүстээх-уохтаах буолабыт! — (былчыгнарын көрдөрөллөр)

- «Ынах ыаһына» дьарык

Иитээччи: Саха кинитин саамай күндү дьарыга — ынах сүөһү көрүүтэ. Биһиги бүгүн Манаачыйабытын ыырга холонуохпут.

(Оболор уочаратынан биэдэрэ тутан ыыр хамсаныыны онгороллор).

Иитээччи (Тыл оонньоута): «Оҕолоор, ынахпыт биһиэхэ тугу биэрэрий?» (Үүт). «Үүттэн тугу оноробутуй?» (Сүөгэй, издьэгэй, арыы).

(Отунан оноруллубут ынах эбэтэр муляж турар. Оболор биэдэрэ тутан ынах ыыр хамсаныыны онгороллор. Иитээччи үрүн ас тутатын тутунан кэпсиир).

- «Күөрчэх ытыйыы»

Иитээччи: Ынабы ыатыбыт, үүтү ылан сүөгэй хомуйдубут. Билигин саамай минньигэс аһы — күөрчэҕи оноруохпут. Бу туох тэрилий? (Ытык).

(Оболор ытыгы икки илиилэрин икки ардыгар тутан төгүрүтэллэр, күөрчэх ытыйаллар. «Ытый, ытый, күөрчэхтэ!» диэн хоһоон этиэххэ сөп).

Иитээччи: «Биһиги күөрчэхпит хайдабый?»

Оболор: «Үрүн, минньигэс, күүгэннээх, тотоойу, сымнаҕас».

III. Түмүк чаас (Рефлексия)

Иитээччи: Оҕолоор, бүгүн биһиги төрүт үгэстэрбитин кытта билсистибит.

Бүгүн эһиэхэ туох саамай интириэһинэй этэй?

Ханнык сана тыллары билсистибит?

Иитээччи: Наһаа үчүгэйдик дьарыктанныгыт! Көмүлүөкпүт уота өссө күүскэ умайдын, дьиэбит итии, аһылыкпыт дэлэй буолуохтун!

